

Genealogie en Naamkunde

Gerrit Bloothoof

Universiteit Utrecht / Meertens Instituut KNAW / IISG KNAW
g.bloothoof@uu.nl

TVD 13/11/11

1

naamkunde

- wat is de oorspronkelijk betekenis van een naam
- wat is de maatschappelijke rol van een naam

TVD 13/11/11

2

eigennamen

- deel van onze identiteit
- kerngegevens in (historische) administratie

- verknoopt met tradities en taal
- sociaal-cultureel-ekonomische reflectie

Stad@Midde@ 20/3/2011

3

genealogie

- familiereconstructie

- met biografien

TVD 13/11/11

4

onderwerpen vandaag

- familiereconstructie op grote schaal

- regionale familienamen

TVD 13/11/11

5

familiereconstructie

- historisch reconstrueren van de Nederlandse basisadministratie

- modern: GBA (BasisRegistratie Personen)
- historisch: hBRP

TVD 13/11/11

6

ideaal

- gegevensstructuur van moderne GBA
- voor elke historische persoon een uniek "burgerservice nummer" (id)

welke gegevens

ego (id)

- voornaam, achternaam
- geboortedatum, -plaats
- namen vader (id) en moeder (id)
- namen partners (ids), huwelijksdatum, - plaats
- overlijdensdatum, - plaats
- beroep, adressen, bezit,

welke bronnen

- burgerlijke stand (1811-)
 - geboorte, huwelijk, overlijden
 - Genlias
 - uiteindelijk **120 miljoen naamsvermeldingen**
- kerkelijk (-1811)
 - doop, trouw, begraven
 - veel naamsvermeldingen
- en veel meer bronnen

identificatieprobleem

- **wie is wie?**
- genealoog doet dit op kleine schaal, met de hand
 - impliciete kennis en regels
- wij moeten het doen voor 120 miljoen vermeldingen (en meer), met de computer
 - expliciete kennis en regels nodig

hoe vaak wordt iemand genoemd

- geboorte (1)
- huwelijk (4)
- geboorte kinderen (12)
- huwelijk kinderen (6)
- overlijden kinderen (12)
- overlijden partners (4)
- overlijden (1)
- overige voorkomens (n)

totaal maximaal 40+, minimaal 2

dus 120 miljoen vermeldingen gaan over 3 miljoen tot 60 miljoen verschillende personen.

wie zijn dat?

identificatieprobleem

- wanneer weten we zeker dat twee vermeldingen over eenzelfde individu gaan?

– Jan Nijhuis
– Willibrord Frequin

aantallen en kansen

- Jan Nijhuis (>500)
gehuwd met Geertruida (12)
Bruggink, Schoebartels, Blokhuis, Mekkelholt
gehuwd met Geertruida Bruggink (3)
 - gehuwd met Geertrui (2)
Bruggink, ten Cate
- zijn er nog meer varianten?

TVD 13/11/11

13

Jan Nijhuis x Geertrui(da) Bruggink

- is er met alle gegevens een bestaande levensloop te reconstrueren?
 - dan moeten we precies weten hoe een levensloop in elkaar kan zitten
- zo niet, dan zouden er twee of meer verschillende paren moeten zijn

TVD 13/11/11

14

een levensloop, regels

- geboorte
- huwelijk
 - minimaal 15 jaar na geboorte
 - kinderen
 - na huwelijk (maar voorkinderen)
 - meer dan 9 maanden tussen geboorten
 - voor 50ste levensjaar vrouw
 - overlijden partner
 - voor volgend huwelijk
- volgende huwelijken
- overlijden
 - voor 110 jaar na geboorte

TVD 13/11/11

15

Jan Nijhuis x Geertrui(da) Bruggink

- wat is de kans dat er in Nederland meer dan 1 paar wordt gevonden?
 - in Twente?
 - in Denekamp?

TVD 13/11/11

16

veelvoorkomend (1840-1860)

- Jan Jansen 143 bruidegoms
- Maria Jansen 86 bruiden
- Jan Jansen x Maria 4 paren
- Jan Jansen x Maria Jansen 1 paar

dus zelfs deze combinatie is zeldzaam,
vaak zal zo'n paar uniek zijn

TVD 13/11/11

17

problemen in de genealogie

- ontbrekende akten
- variatie in spelling
- andere namen (aliassen)
- fouten in naam, plaats, datum
 - oorspronkelijk bij opgave, of bij het neerschrijven
 - tijdens digitalisatie

TVD 13/11/11

18

variatie is te leren

- aanname

Jan Nijhuis x ? Bruggink is uniek

dat moet dan wel op basis van kansen, en/of aanvullende informatie kunnen worden besloten

- maar dan moet

Geertrui een variant zijn van Geertruida

varianten

Geerke	Gertie	Trudie
Geerke	Gertje	Trudo
Geertemarie	Gerton	Trudus
Geertien	Gertraut	Trudy
Geertje	Gertrud	Trui
Geerjen	Gertruda	Truida
Geertruda	Gertrude	Truijje
Geertrude	Gertrudis	Truke
Geertrudis	Gertrudus	Trukie
Geertrudis	Gertruida	Truuke
Geertrudus	Gertrud	Truus
Geertruid	Gery	Truyje
Geertruida	Girje	
Geertruide	Girud	
Geertruidus	Gitje	
Geertruyes	Gitruut	
Geertruyus	Gitruuida	
Geertruij	Tru	
Geertruut	Truda	
Geeltruda	Trude	
Gerdruth	Trudeke	
Gerie	Trudel	
Gerieke	Trudi	

Niet allemaal zeker!

En niet allemaal onderling verwisselbaar

Geertruida
Kruitbosch-Bruggink
Truus

maar...

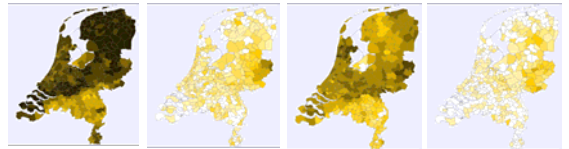
- Jan Nijhuis x Geertruida Bruggink
Jan Nijhuis x Trijntje Bruggink

- Geertruida en Trijntje zijn geen varianten

- Want Geertruida en Trijntje kunnen samen in een enkele voornaam (met bv 2 of meer namen) optreden, varianten zeer zelden

- Jan huwde (2) bv een zuster, of de ene Jan is de andere niet

regionale kansen

Jan

Nijhuis

Geertruida

Bruggink

(2007/10, relatieve frequentie per gemeente)

regionale familienamen

regionale familienamen

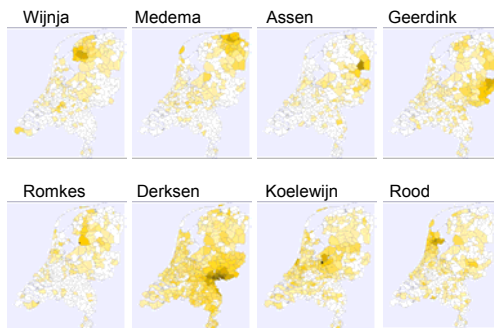
- we definiëren die als:

50% van de naamdragers woont binnen 30 km van de centrumgemeente

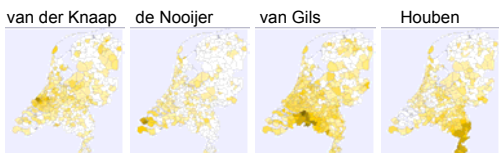
Overrijsselse regionale familienamen

1 Nijhuis	Enschede	4769	26 Siemerink	Oldenzaal	718
2 Voortman	Rijssen-Holten	2245	27 Hilberink	Twenterand	692
3 Geerdink	Hengelo (O)	1869	28 Jannink	Wierden	683
4 Beens	Zwartewaterland	1632	29 Beunk	Rijssen-Holten	678
5 Kappert	Raalte	1593	30 Bekhuis	Tubbergen	677
6 Beltman	Deventer	1592	31 Kienhuis	Dinkelland	654
7 Lansink	Tubbergen	1539	32 Bolink	Deventer	645
8 Morsink	Hof van Twente	1461	33 Koerhuis	Raalte	644
9 Leferink	Haaksbergen	1422	34 Diender	Kampen	631
10 Vrieling	Hof van Twente	1409	35 Hakkers	Hardenberg	625
11 Damhuis	Losser	1378	36 ten Klooster	Zwartewaterland	625
12 Lohuis	Dinkelland	1195	37 Egberink	Hengelo (O)	619
13 ter Braak	Hengelo (O)	1117	38 Dijkstra	Zwolle	609
14 Ekkal	Twenterand	1058	39 Braakhuis	Tubbergen	597
15 Logtenberg	Olst-Wijhe	961	40 Selles	Kampen	589
16 Paalman	Rijssen-Holten	936	41 ter Harmsel	Rijssen-Holten	588
17 Lammertink	Wierden	899	42 Loohuis	Oldenzaal	581
18 Kerkdijk	Twenterand	848	43 Dommerholt	Rijssen-Holten	580
19 Maathuis	Tubbergen	848	44 Plumers	Rijssen-Holten	579
20 Riezebos	Kampen	845	45 Huisjes	Hardenberg	577
21 Eenkhoorn	Zwartewaterland	813	46 Steggink	Tubbergen	561
22 Veurink	Hardenberg	773	47 Mijnheer	Staphorst	560
23 Leussink	Almelo	759	48 Tjink	Dinkelland	558
24 Dunmink	Staphorst	750	49 Oude Nijhuis	Tubbergen	555
25 Bakhuis	Twenterand	724	50 ter Avest	Hellendoorn	554

regionale familienamen

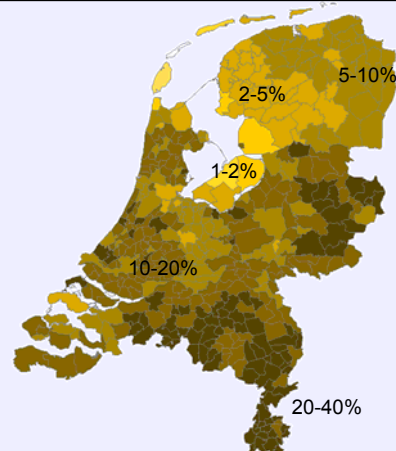

regionale familienamen

regionale namenkaart

- Twente
- Achterhoek
- Limburg
- Brabant
- vissersdorpen
- platteland
- meer dan steden
- effect stormvloed in Zeeland

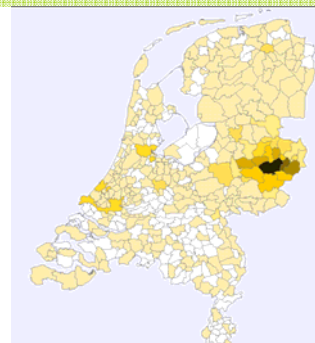
Migratie Hof van Twente

- waar zijn de huidige inwoners geboren (leeftijd 30-50 jaar), en waar zijn hun (over)(groot)ouders geboren?
- waar wonen de (achter)(klein)kinderen van personen die tussen 1880 en 1900 zijn geboren

Hof van Twente

Waar zijn de **personen** geboren die nu in Hof van Twente wonen en tussen 30-50 jaar oud zijn

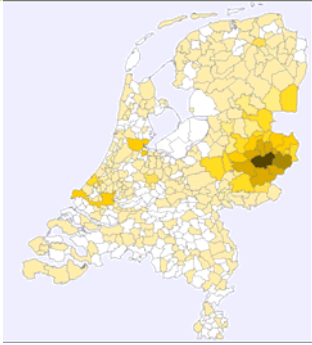
42% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente, ouders 32%

Waar zijn de **ouders** van die personen geboren?

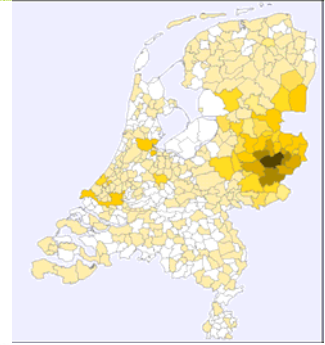
32% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente, grootouders 22%

Waar zijn de **grootouders** van die personen geboren?

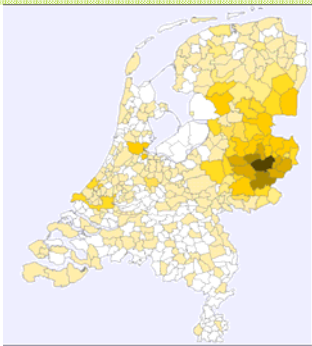
22% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente

Waar zijn de **overgrootouders** van die personen geboren?

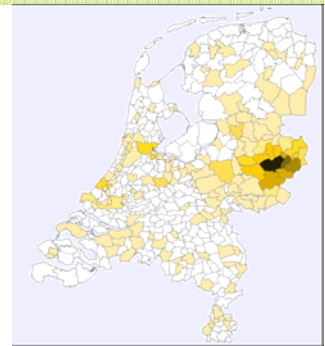
20% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente

Waar wonen nu de **kinderen** van personen die tussen 1880 en 1900 in Hof van Twente zijn geboren

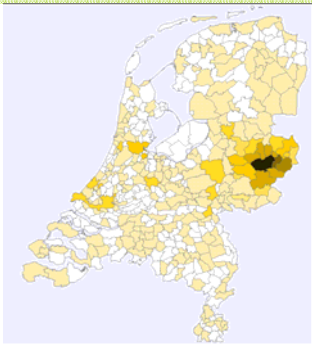
58% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente

Waar wonen nu de **kleinkinderen** van personen die tussen 1880 en 1900 in Hof van Twente zijn geboren

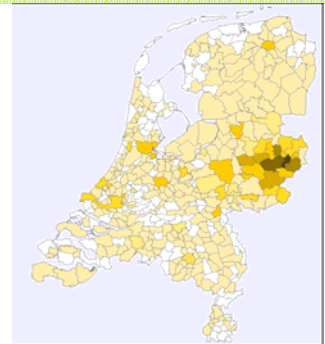
38% in Hof van Twente zelf

Hof van Twente

Waar wonen nu de **achterkleinkinderen** van personen die tussen 1880 en 1900 in Hof van Twente zijn geboren

14% in Hof van Twente zelf

migratie

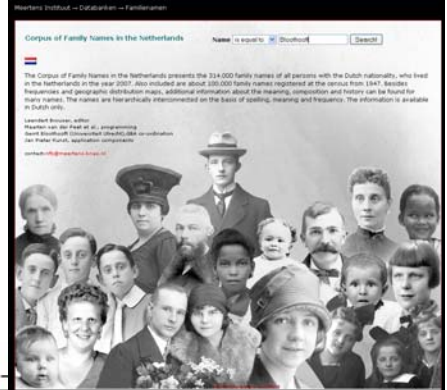
- Betrekkelijk weinig verhuizingen, en dan vooral in Twente zelf
- Behoud van regionale namen

familienamenbank

16 miljoen
personen
in GBA 2007

10 miljoen
personen
in volkstelling 1947

geavanceerd: ink\$

Nederlandse Familienamenbank

Naam Zoek

1905 treffers, maximaal 50 per pagina

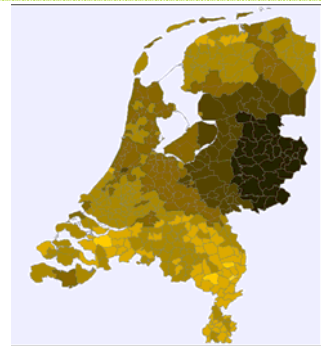
[1-50] [51-100] [101-150] [151-200] [201-250] [251-300] [301-350] [351-400] [401-450] [451-500] [501-550] [551-600] [601-650] [651-700] [701-750] [751-800] [801-850] [851-900] [901-950] [951-1000] [1001-1050] [1051-1100] [1101-1150] [1151-1200] [1201-1250] [1251-1300] [1301-1350] [1351-1400] [1401-1450] [1451-1500] [1501-1550] [1551-1600] [1601-1650] [1651-1700] [1701-1750] [1751-1800] [1801-1850] [1851-1900] [1901-1905]

Deze verzameling kaarten: absoluut relatief

familienaam	aantal 2007	inms
Aalbrnk	284	Aalbrnk
Aalbrnk	< 5	Aalbrnk (y)
Aalbernk	10	Aalbernk
Aalbrnk	< 5	Aalbrnk
Aaldernk	1.019	Aaldernk
Aalbrnk	131	Aalbrnk
Aalvrnk	45	Aalvrnk
Aamrnk	530	Aamrnk
Abbrnk	1.604	Abbrnk
Abbrnk Spank	17	Abbrnk Spank
Adbrnk	302	Adbrnk
Adelrnk	8	Adelrnk
Aayvelts Aavernk	14	Aayvelts Aavernk
Aayvelts Aavernk	12	Aayvelts Aavernk
Afrnk	84	Afrnk
Agelrnk	275	Agelrnk
Agullera Heutrnk	< 5	Agullera Heutrnk
Agulrnk	53	Agulrnk

familienamen die eindigen op -ink

familienamen die eindigen op -kamp

rol van dialect

- Dialectwoorden in familienamen?
- Vaak Nederlandse spelling in familienamen, **hout** in plaats van **holt**
huis in plaats van **hoes**

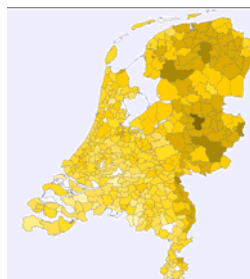
familienamen die eindigen op -huis

niet hoēs!

holt of hout

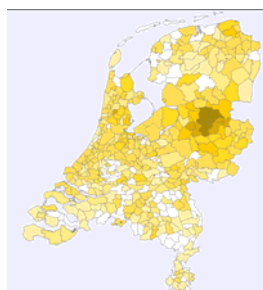
Holt- en -holt

Hout- en -hout

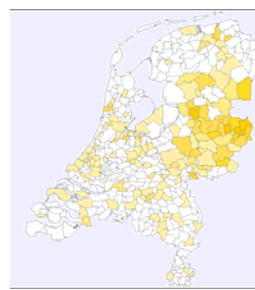
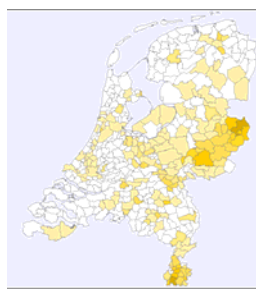

Mars- en Mors-

Weust-

Reuvekamp, Reuvers

tot besluit

wie is wie?

- beslissen in de genealogie
- de rol van kansen bij namen
- (regional) verspreiding van familienamen
- verhuizingen
- dialect in familienamen

dank voor uw aandacht!